

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Haridus- ja Teadusministeerium
hm@hm.ee

Teie 12.12.2024

nr 8-1/5523, HTM/24-
1321/-1K

Meie 06.02.2025

nr 8-2/8776

Kõrgharidusseaduse ning õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse kooskõlastamine

Haridus- ja Teadusministeerium on Justiits- ja Digiministeeriumile kooskõlastamiseks esitanud kõrgharidusseaduse ning õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse.

Toetame haridusvaldkonnas tehtava järelevalve terviklikku läbimõtet ning selge ja arusaadava reeglistiku loomist nii pädevuse kui ka rakendatavate meetmete osas. Esitame VTK kohta järgmised tähelepanekud.

1. VTK p 1 – eraraha kaasamise võimaluste laiendamine kõrgharidusõppes

VTK p-s 1.3.1. on märgitud järgmist: „Võimaliku lahendusena eraraha kaasamiseks kõrgharidusõppe teisel astmel saab kõrgharidusseaduses kehtestada kõrgkoolidele õiguse küsida õppekulude hüvitamist ehk tasu kogu õppekava ulatuses üliõpilaselt, kes asub õppima 1-aastasel magistriõppekaval, olenemata õppekava õppekeelest. Tasu võtmine on õigustatud, kuna õppekava on suunatud isikutele, kellel on vastavas valdkonnas töökogemus või varasem magistrikraad lähedasel erialal.“

Tõstatame küsimused, millele soovime vastust näha eelnõu seletuskirjas: kas on plaanis hakata mingil moel eristama, milline on 1-a magistriõppe tase ja milline 2-a magistriõppe tase? Kui leitakse, et on võrdne tase, siis näeme, et see võib tekitada ebavõrdset kohtlemist, kui ühed õpivad ühe, teised kaks aastat, et saada sama haridus.

VTK p-s 1.3.2. on märgitud, et: „Kuna Eesti ja Euroopa Liidu üliõpilastele kehtivad kõrgharidusõppes võrdsed tingimused, on doktoriõppes võimalik kehtestada õigus nõuda õppekulude hüvitamist kolmandate riikide üliõpilastelt.“

Palume eelnõu seletuskirja koostades avada, kas Eesti on siin võrreldav teiste riikidega ehk kas teistes riikides on ka sellist rahastamismudelit. Muudatusega on risk, et vähendame inimeste huvi tulla Eesti doktoriõppesse. VTK-s on märgitud, et 2023/24 oli pea kolmveerand vastuvõetud välisdoktorantidest kolmandatest riikidest – kas võib olla oht, et nad enam ei tule Eestisse õppima?

Eelnõu seletuskirjas tuleks märkida ka summa, mida sellisel juhul kolmandatest riikidest tulnud tudengid tasuma peaksid.

2. VTK p 5 – õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muudatused kõrgharidusõppele ligipääsu tagamiseks, õppelaenusüsteemi reform

VTKs on analüüsitud mh praegust olukorda seoses kehtiva õppelaenu süsteemiga, mille raames riik on seni asunud garanti rolli, tagades pankadele laenusaja õppelaenu maksimaalmäära ulatuses ja sellelt õppelaenusummalt laenusaja poolt krediidasutusele tasumisele kuuluva intressi. Olukorras, kus VTK andmetel võrdlemisi üksmeelselt leitakse, et õppelaen senisel kujul ei täida oma eesmärki ning selle tingimused on aastate jooksul ajale jalgu jäänud (mh liiga väike laenusumma, mis ei võimalda katta õpingutega seotud kulusid, kõrge intressimäär võrreldes teiste sarnaste laenutoodetega ning käendaja/kinnisvaratagatise nõudmine laenu tagamiseks) on leitud, et kaaluda tuleks süsteemi reformimist ning seejuures tõsta riigi rolli.

Eelnõu koostades tuleks pakutavate võimalike uuenduste raames analüüsida seda, kui palju riik saab eraõiguslikesse suhetesse sekkuda või kas ja kui palju õppelaenu võtmist, kasutamist ja tagasimaksmist soodustavate meetmetega võidakse moonutada konkurentsi finantsteenuste turul.

Samas on selge, et kaasaegsetes tingimustes ei ole Eesti kindlasti ainus riik, kes (kõrg)hariduse omandajate majanduslikku võimekusse seda haridust omandada sekkub (ehk siis tegu on ilmselt juba praegu nii EL liikmesriikides kui ka mujal levinud praktikaga hariduse omandamise soodustamiseks ja võrdsete võimaluste loomiseks õppuritele). VTKs viidatud täiendavad ja idee tasandil visandatud võimalused (nt seni nõutud kinnisvaratagatise asendamine riigi garantiiga või otsustamine, et riik tasub üle 5% ulatuva intressi) ei erine kvalitatiivselt või õigustehniliselt praegusest olukorrast ning eraõiguslikust vaatepunktist sisulist probleemi endast ei kujuta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Kärt Voor 5868 0033, Kart.Voor@justdigi.ee
Karin Maisvee
Monika Tappo
Mari Käbi